

VOOR TAELEN KUNST, Antwerpse vereniging (1846-'55).

Op 23 oktober 1846 kondigde Het Handelsblad de oprichting aan van „eene nieuwe vlaemsche zangmaetschappy onder den tytel Maetschappy voor Tael en Kunst”; toen reeds telde de nieuwe vereniging „een aanzienlyk getal leden”, onder wie „eenige der voornaemste vaderlandsche letterkundigen, en verscheidene gunstig bekende kunstschilders en beeldhouwers”, o.a. H. Conscience, J. van Beers, J.A. de Laet, L. Vleeschouwer, J. van Rotterdam, J. en L. van Ryswyck, E. Dujardin, J.J. van Arendonck.

In juni 1847 nam Voor Tael en Kunst deel aan het feest van het Duitsch-Vlaemsch Zangverbond te Gent. Na de uitsluiting van Conscience, De Laet en Vleeschouwer uit De Olijftak (4 december 1847) wijdden zij hun beste krachten aan de Maetschappy ter bevordering der Nederduitsche Tael- en Letterkunde met als kenspreuk: Voor Tael en Kunst. Van toen af ging de vereniging een grote bloei tegemoet, met als glansjaren 1851-'53. De verschillende afdelingen als de „symphonie-”, de „uitgalmings-” en de „letterkundige afdeeling” vergaderden elke week of om de veertien dagen, eerst in een lokaal in de Kaasstraat, van 31 december 1851 af in hotel Weber op de Meir. Tal van manifestaties op Vlaams-cultureel vlak werden door de vereniging georganiseerd: concerten, liederavonden, declamatieavonden, lezingen, tentoonstellingen, feestelijkheden ter ere van verdienstelijke of bekroonde leden, zoals b.v. de grootse viering op 19-20 augustus 1851 van Conscience, waaraan zeer vele verenigingen uit het hele Vlaamse land deelnamen, nationale feesten zoals dat van de 21ste verjaardag van de hertog van Brabant op 8-10 april 1853. Bovendien namen leden van de Maetschappy van 1847 af de uitgave van Het Taelverbond op zich, die voordien door De Olijftak werd verzorgd; daadwerkelijk en mild steunde Voor Tael en Kunst in 1852 het Vlaemsch Midden-Comiteit te Brussel en het in 1853 opgerichte Nationaal Tooneel te Antwerpen.

Dat echt-Vlaams cultureel ontspanningsleven werd door zeer veel leden van de gegoede burgerij geduld. Het aantal leden moet trouwens uitzonderlijk hoog geweest zijn: in 1848 zou het al ruim 800 hebben bedragen, in 1852 werden ten minste nog 22 nieuwe leden aangenomen, onder wie 7 provinciale raadsleden (wat reeds op een zekere politieke „oriëntering” schijnt te wijzen), in mei 1853 nog eens 55, in september ten slotte nog een 134.

In Voor Tael en Kunst vonden de Antwerpse flaminganten, die het Vlaamse ideaal boven elke bestaande partij wilden behartigen, elkaar. In 1851 ondersteunde de Maetschappy de „bovenpartijdi-ge” kandidaten bij de Antwerpse gemeenteraads-verkiezingen, ook Conscience, die evenwel versla- gen werd. In 1852 werd door de doctrinair-libera- len de Cercle artistique, littéraire et scientifique opgericht, met een „section flamande : Kunst- en Letterkring”, onder het voorzitterschap van Pieter- Frans van Kerckhoven. Deze beklaagde zich echter ten zeerste over het gebrek aan belangstelling. Voor Tael en Kunst stond bloot aan allerlei verdachtma- kingen, zodat het bestuur zich op 27 juni 1852 verplicht achtte het standpunt van de Maetschappy te verduidelijken met de verklaring „dat wy Vla- mingen zyn en dat het belang der Vlaemsche Zaek voor onze Maetschappy altyd de opperste beweeg- reden van haer gedrag zal blyven; dat eventwel onze denkwyze over de belangen van het vlaemsch zelve ons doet begrypen, dat de conservatieve gezindheid met ons de gelykslachtigste belangen heeft in het behoud van de voorvaderlyke tael, instellingen en zeden, en dat diensvolgens - indien wy toch gedwongen zyn eene rangschikking te ondergaen, - wy moeten en willen aenzien worden als behoorende tot de conservatieve gezindheid.” Dit betekende : niet doctrinair-liberaal, maar voor de beveiliging van zedelijke en religieuze burger- idealen; dit was echter ook een bekentenis tot de katholieke partij, die trouwens de Maetschappy financieel steunde. Leed de vereniging daaronder aanvankelijk niet - het aantal leden steeg in 1853 nog aanzienlijk -, de verdeeldheid kwam toch in 1854 n.a.v. de verkiezingen, waarbij Voor Tael en en Kunst de anti-liberale lijst steunde. Op 12 juni 1854 publiceerde de Maetschappy een manifest, waarin een door de liberale Précurseur aangekon- digde scheuring in de schoot van de vereniging werd tegengesproken : Voor Tael en Kunst steunde alleen betrouwbaar-Vlaamse kandidaten. Op 3 ok- tober 1854 verklaarde de Maetschappy in een nieuw manifest dat ze zich terugtrok uit het strijd- perk van de verkiezingen, maar bleef ijveren voor de Vlaamse belangen en dit ondanks „verraed” in eigen kring. Op 23 december ten slotte verklaarde het bestuur dat Voor Tael en Kunst ondanks alle verraad en verdachtmaking zou blijven voortwer- ken, maar „verruimd”; waarin die verruiming bestond, werd echter niet nader gepreciseerd.

In 1854 had Voor Tael en Kunst als aanmoediging van het Vlaamse toneelleven een wedstrijd voor toneelwerken uitgeschreven; Nap. Destanberg werd bekroond voor het blijspel, maar nog op 9 mei 1855 werd gevraagd naar het rapport van de jury in verband met de ingeleverde ernstige dra- ma's; eind juni 1855 vinden we in De Vlaemsche School het laatste bericht over die toneelprijsvraag (en over Voor Tael en Kunst) : de prijs voor het drama werd niet toegekend, maar E. Zetternam en A. Snieders jr. kregen „eene aanmoediging van honderd franken”. Voor de kermisfeesten in augus- tus 1855 is er nog sprake van „de letter- en toon- kundige maetschappyyen, welke de zittingen van het Taelverbond en van de Olijftak komen bywoonen”; toen was Voor Tael en Kunst blijkbaar al in de „verruiming” ten onder gegaan, ook ten gevolge van het onttrekken van de katholieke financiële steun, die de Maetschappy verloren zal hebben

door haar stellingnemen bij de verkiezingen van 1854.

Gedurende de jaren 1846-'54 had Voor Tael en Kunst aan de gegoede Antwerpse burgerij een Vlaams cultureel ontspanningsleven in unionistische geest bezorgd, maar de verdediging van de Vlaamse belangen op politiek vlak kon blijkbaar niet buiten de bestaande politieke partijen; daaraan is dan ook de „boven-partijdige” vereniging ten slotte bezweken. Het artistieke en culturele leven te Antwerpen werd van 1855 af echter weer verzorgd door de publikatie van De Vlaamsche School, waarin we meestal dezelfde namen aantreffen als in Het Taelverbond, dat in hetzelfde jaar ophield te verschijnen.

LITERATUUR : J. Staes, *Hendrik Conscience. Onuitgegeven studie bewerkt door Jan De Schuyter* (1908, p. 38-43); - J. Persyn, *August Snieders en zijn tijd*, I (1925, p. 120) en II (1926, p. 16-83); - L. Wils, *De politieke oriëntering van de Vlaamse Beweging (1840-1857)* (1959, p. 55-71); - M. Lambin, *Karamellenverzen van Conscience en van tijdgenoten*, in *Nieuw Vlaams Tijdschrift*, jg. 11 (1957, p. 1089-1097); - J. Michiels, *Terugblik op tien jaar Vlaams literair leven aan de hand van „Het Handelsblad der stad en provincie Antwerpen”. 1844-1854* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Kath. Univ. Leuven, 1960, p. 446-464); - M. Verheyen, *Terugblik op tien jaar Vlaams literair leven enz. 1855-1864* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling kath. Univ. Leuven, 1969, p. 13-15).

AUGUST KEERSMAEKERS